

do umjetničke razine (otuda »umjetni obrt«). Školu je dugo vodio H. Bollé, koji je odgojio tehnički vješte majstore. Oni su izvodili predmete sastavljene i od vrlo kompliciranih ornamenata (željezna ograda u Opatičkoj 10 u Zagrebu, rad *D. Burića*). Za crkve se puno nabavljalo iz tirolskih radionica, koje su pretežno izrađivale predmete bez veće umjetničke vrijednosti. Tehničku solidnost radionice iz Innsbrucka potvrđuju neorenesansne slike na staklu u isusovačkoj crkvi u Zagrebu (nabavljene 1912–13). U Splitu je na prijelazu XIX/XX. st. vješto rezbario predmete umjetničkog obrta u duhu mlet. neobaroka i njem. neorenesanse kipar *Š. Carrara*, koji se okušao također i u rezbarenju bjelokosti i sedefa. U prvim desetljećima XX. st. rade se pretežno još u hist. stilovima i zlatarski predmeti (velika neogotička monstranca u Novskoj 1916).

Na području slikarstva h. se očituje u romantičkom odabiru tema iz prošlosti kojima su se u Hrvatskoj bavili slikari oko sred. XIX. st., osobito u drugoj pol., a i u XX. st. Motive iz svjetske povijesti slikao je Zdranin *F. Salghetti-Drioli* (»Faraonov san«, »Kolumbo u lancima«). U duhu vremena slikare su osobito privlačile teme iz hrv. prošlosti. *J. F. Mücke* u Osijeku i Zagrebu (1860–68) slikao je kompozicije u ulju iz srednjov. povijesti (»Dolazak Hrvata u Hrvatsku«, »Savez Ljudevita Posavskog sa Slovencima«, »Razjareni Hrvati ubijaju Ljutomisla«, a *K. Jakobey* niz pov. portreta vladara (»Ivan Zapolja«, 1866). *F. Quiquerez* mnogim crtežima i slikama prikazuje »Posljednje časove P. Zrinskog i K. Frankopana« (1883) i »Antemurale Christianitatis« (1892). *D. Weingärtner* autor je ulja na platnu, »Hrvatski sabor 1848« (1885) i »Sabor u Cetinu 1527« (1889). *O. Iveković* naslikao je ciklus slika iz života Zrinskih (1889–1919), »Bitka na Stubičkom polju«, »Bitku kod Gorjana«, »Krvavi sabor u Križevcima«. Tzv. Zlatna dvorana u Zagrebu (Opatička 10) svojevrsna je galerija vrsnoga historijskoga slikarstva s kraja XIX. st. (*C. Medović*, »Splitski sabor«, »Zaruke kralja Zvonimira«, »Dolazak Hrvata«, »Krunidba Ladislava Napuljskog«, *B. Čikoš-Sesija*, »Krštenje Hrvata«, *O. Iveković*, »Poljubac mira«). *V. Bukovac* naslikao je veliku povijesno-simboličku kompoziciju »Hrvatski narodni preporod« (1896, ulje na platnu i svečani zastor u HNK u Zagrebu). U XX. st. pov. teme obrađivali su *V. Kirin* (»Serežani pred Kamenitim vratima«, 1937), *J. Horvat-Međimurec*, (»Smrt kneza Sedeslava«, 1929; »Krunisanje kralja Tomislava«, »Dolazak Hrvata na Kosovo«, »Pogibija Petra Svačića« 1939; »Kralj Tomislav na prijestolju«, 1941), *K. Hegedušić* (»P. Zrinjski u bitci s Turcima«, 1940; »Hrvatska škola«, freska, 1943; »Bitka kod Stubice«, 1947–49; »Anno Domini 1573«, svečani zastor u HNK u Zagrebu, 1969), *V. Parać* (»Brodovlje Petra Krešimira IV«, 1965).

LIT.: *I. Kršnjavi*, Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba, HK, 1905, 1. — *M. Cepelić*, Đakovačka stolna crkva, Đakovo 1907. — *Gj. Szabo*, SG. — *Isti*, Prilozi za građevnu povijest zagrebačke katedrale, Narodna starina, 1929, 19. — *B. Strika*, Dalmatinski manastiri, Zagreb 1930. — *Gj. Szabo*, Knjiga o starom Zagrebu, 1931–32, str. 23, 24. — *Isti*, Crkva sv. Marka u Zagrebu, Vjesnik župe sv. Marka, 1932, 2–3. — *A. Schneider*, Strossmayer i religiozno slikarstvo njemačkih nazarenaca, Rad JA, 1935, 252. — *Gj. Szabo*, Obnova i dogradnja građevnih spomenika, Narodna starina, 1937, 33. — *Isti*, Kroz Hrvatsko Zagorje, Zagreb 1939. — *V. Potočnjak*, Arhitektura u Hrvatskoj 1888–1938, Građevinski vjesnik, 1939, 4–5. — *R. Horvat*, Prvostolna crkva u Zagrebu, Zagreb 1941. — *V. Kušan*, Likovna djela u zgradi ministarstva nastave, Zagreb 1942. — *Lj. Babić*, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. — *A. Horvat*, Konzervatorski rad kod Hrvata, Zagreb 1944. — *C. Fisković*, Naši primorski umjetnici od IX. do XIX. stoljeća, Arhitektura, 1948, 13–17. — *D. Kečkemet*, Deset stilova arhitekture jednoga grada, ČIP, 1954, 19. — *Z. Munk*, Konzervacija Trakošćana, Zbornik zaštite spomenika kulture (Beograd), 1955, 4–5. — *B. Misita-Katušić*, Kratak pregled arhitekture Osijeka kroz tri stoljeća, Osječki zbornik, 1956, 5. — *D. Jurman-Karaman*, Klasiistički arhitektonski objekti u Maksimiru, Iz starog i novog Zagreba, I, Zagreb 1957. — *K. Filić*, Bajnski Dvori nedaleko Varaždina, Tkalčićev zbornik, 1958, 2. — *A. Horvat*, Neogotički kipovi u Zagrebu 1847, Iz starog i novog Zagreba, II, Zagreb 1960. — Slikarstvo XIX st. u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961. — *I. Maroević*, Graditeljska obitelj Grahor, Zagreb 1968. — *D. Cvitanović*, Arhitekt Kuno Waidmann, Zagreb 1969. — *M. Schneider*, Historijsko slikarstvo u Hrvatskoj, Zagreb 1969. — Muzej za umjetnost i obrt 1880–1970 (katalog), Zagreb 1970. — *I. Maroević*, O historicismu u Zagrebu, Peristil, 1977. — ŽU, 1978, 26–27 (posvećen H. Bolléu). — *L. Dobronić*, Graditelji i izgradnja Zagreba u doba historijskih stilova, Zagreb 1983. — Hrvatski narodni preporod (katalog), Zagreb 1985. — *O. Maruševski*, Ivo Kršnjavi kao graditelj, Zagreb 1986. — *A. Deanović* i *Ž. Čorak*, Zagrebačka katedrala, Zagreb 1988. — *M. Stagličić*, Graditeljstvo u Zadru 1868–1918, Zagreb 1988. — *M. Obad Šitarović*, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. — *O. Maruševski* i *S. Jurković*, Maksimir, Zagreb 1991. — *J. Meder*, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. — *O. Maruševski*, Kuća boga Dioniza u Mikulićima, ŽU, 1992–93, 52–53. A. Ht. i R.

HISTORIJSKO SLIKARSTVO → HISTORICIZAM; ROMANTIZAM

HISTRI → ILIRI

HLEBINSKA SLIKARSKA ŠKOLA, naziv za slikare naivna izraza iz Hlebina i okolnih mjesta u Podravini. Prvi put se spominje 8. IX. 1932. u

zagrebačkim »Novostima« u članku u kojemu se govori o radu K. Hegedušića sa seljacima-slikarima u Hlebinama. Pojavi hlebinske slikarske škole pogodovalo je širenje populističkih ideja, posebice kulturne politike Hrvatske seljačke stranke koja je poticala ruralizam, seljački književni i kulturni pokret. Istodobno je nacionalno nastrojena hrv. inteligencija postavila zahtjev za »našim likovnim izrazom« (Lj. Babić), dok su lijevi intelektualci isticali potrebu jačanja socijalno tendenciozne umjetnosti. Građeci na takvim zahtjevima, K. Hegedušić je 1925. formulirao važnost »naše« ili »pučke« umjetnosti kao »...izraz koji bi bio samostalan u nacionalnom smislu, nezavisan od upliva Zapada, istovremeno i socijalan«. U svojem traganju za pučkim lik. govorom oduševio se slikarstvom »glaža« (»kipeca«), kasnobaroknom produkcijom anonimnih hrv. slikara. Već je slikom *Bilo nas je pet vu kleti* (Pariz, 1927) dao temeljnu formulu početnog razdoblja hlebinske škole (kolorit, tipologiju, motiv, tehniku slikanja na staklu). S hlebinskim seljacima I. Generalićem i F. Mrazom počeo je K. Hegedušić raditi 1930; oni su kao gosti izlagali crteže i akvarele na III. izložbi »Zemlje« u Zagrebu 1931, a Generalić je izlagao za sve vrijeme njezina postojanja, do 1935. F. Mraz samostalno izlaže u Koprivnici (1935), a zajedno s I. Generalićem otvara »Prvu izložbu hrvatskih seljaka slikara Generalić–Mraz« u Zagrebu 1936. Na toj su izložbi predstavljena četiri crteža M. Viriusa, naknadno uvrštena na preporuku književnika M. Pavleka Miškine.

Poslije II. svj. r. I. Generalić postaje središnja ličnost hlebinske škole. Kontinuirano slika, izlaže u zemlji i inozemstvu, a sve to potiče mlade u Hlebinama i okolici da nastave tradiciju slikanja na staklu. On daje prve pouke tzv. drugoj generaciji kojoj pripadaju F. Filipović, D. Gaži, M. Kovačić, I. Večenaj, M. Mehkek, I. Lacković Croatia i J. Generalić. — U djelovanju hlebinske škole razabiru se dva stilsko-tematska razdoblja. U razdoblju do 1941, pod utjecajem »Zemlje« i K. Hegedušića, prevladavaju socijalno-kritički sadržaji. U razdoblju nakon II. svj. r. Generalić i dr. nastavljaju razvijati formalni rekvizitarij hlebinske škole (površina shvaćena dvoplošno, otvoren karakter lokalne boje, siguran i jasan crtež), ali unose i mnoge promjene. Sadržaji još uvijek imaju obilježja kraja u kojemu su nastali, ali su sve više plod mašte i izmišljanja. Pojavljuje se romantični koncept podravskoga krajolika, lirska idealizacija života na selu, metafora i sklonost fantastici. — Afirmaciji hlebinske škole u međunarodnim razmjerima pridonijelo je sudjelovanje njezinih predstavnika na Bijenalu u São Paulu (1955) i na izložbi »50 godina moderne umjetnosti« na Svjetskoj izložbi u Bruxellesu (1958). Retrospektivna izložba »Hlebinski krug — pedeset godina naivnog slikarstva« održana je u Hlebinama, Koprivnici i Zagrebu 1981.

LIT.: *Ž. Grum*, Hlebinska škola, Zagreb 1963. — *O. Bihajli-Merin*, Umetnost naivnih u Jugoslaviji, Beograd 1963. — *B. Kelemen*, Naivno slikarstvo Jugoslavije, Zagreb 1969. — *V. Maleković*, Hrvatska izvorna umjetnost, Zagreb 1973. — *G. Gamulin*, I pittori naïfs della Scuola di Hlebina, Milano 1974. — *B. Kelemen*, Seljaci i radnici slikari i kipari između dva rata (katalog), Zagreb 1979. — *M. Špoljar* i *T. Šola*, Hlebinski krug — pedeset godina naivnog slikarstva (katalog), Zagreb 1981. — Naivna umjetnost (katalog), Zagreb 1991. VI. Mč.

HMELIĆ, Antun, drvodjelac (XV. st.). God. 1479. izdjeljao je reljefnu ikonu za oltar crkve Gospe od zvonika u Splitu koja se nije očuvala. Batio se i zidarskim radovima, te je 1458. nadgradio staru crkvu Sv. Križa u Velom Varošu. God. 1462. imao je učenika Jakova Milivojevića.

LIT.: *C. Fisković*, Umjetnički obrt u XV. i XVI. stoljeću u Splitu, Marulićev zbornik, Zagreb 1950, str. 147.

HOCHETLINGER, Italo, slikar (Osijek, 26. II. 1868 — Zagreb, 27. XI. 1923). Završio studij na Akademiji u Beču (Ch. Griepengerl). Bio je nastavnik crtanja u Zemunu i Zagrebu. Izradio je ikonostas crkve u selu Rujevac kraj Dvora na Uni (1892). Slikao portrete i pejzaže (*Portret mlade žene*, *Dječji portret*, *Portret nadzornika Jelovseka*, *Proljeće*). Sudjelovao je na izložbama Društva umjetnosti u Zagrebu (1894, 1895) i na Milenijskoj izložbi u Budimpešti (1896). Pisao članke o našim krajevima (Sjeverno Primorje, Gorski kotar, Plitvička jezera). Batio se entomologijom.

LIT.: *A. Jirovšek*, Italo Hochetlinger, Nastavni vjesnik, 1924, 32. — *O. Švajcer*, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u fundusu Galerije likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987–88. O. Šr.

HÖCKER, Olga, umjetnica ukrasnoga pisma (Varaždin, 14. III. 1882 — Zagreb, 8. XI. 1967). God. 1912–14. na Akademiji za primijenjenu umjetnost u Münchenu studira opremu knjiga i polazi tečaj za povijesna i ukrasna pisma kod Anne Simons. Izvanredno studira paleografiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1920–23). Na Akademiji likovnih

umjetnosti u Zagrebu 1918–46. radi kao nastavnik ukrasnoga pisma i paleografije. Sastavila nacionalni tip pisma po karakteristikama glagoljice, latinice i ćirilice, kojim je pisala izvadak iz Marulićeve *Judite* (izložen 1927. u Leipzigu) te razne diplome, spomenice, adrese, inicijale, vinjete, nacрте za klesana ili lijevana slova. Grafički opremila veliki broj knjiga, pisala i ornamentirala pjesme D. Domjanića *V suncu i senci* (Zagreb 1927). Napisala priručnik *Ukrasno pismo* (Zagreb 1951).

LIT.: J. Grgašević, Umetni obrt, Zagreb 1926.

M. Ton.

HOFFILLER, Viktor, arheolog (Vinkovci, 19. II. 1877 – Zagreb, 17. I. 1954). Studirao u Beču, od 1901. kustos, a 1924–51. ravnatelj Arheološkoga muzeja u Zagrebu i profesor na zagrebačkom Sveučilištu. Dugogodišnji urednik časopisa »Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva« (1928–42). Za *Corpus Vasorum Antiquorum* priredio 2 sveska prapov. keramike (materijal Arheološkoga muzeja u Zagrebu): sv. I, Pariz 1933, sv. II, Pariz 1938; napisao (s B. Sarijom) i uredio knjigu *Antike Inschriften aus Jugoslawien*, I, 1938. U čast Hoffillerove 60-godišnjice izdan je 1940. zbornik *Serta Hoffilleriana*.

BIBL.: *Trački konjanik* (disertacija), VJHAD, 1902; *Antikne bronsane posude iz Hrvatske i Slavonije*, ibid., 1903–04; *Prethistorijsko groblje u Smiljanu kraj Gospića*, ibid., 1905; *Thrak vallásbeli emlékek a Zággrábi múzeumban*, Archaeologiai Értesítő, 1906; *Oprema rimskog vojnika u prvo doba carstva*, VJHAD, 1910–11. i 1912; *Donnerov žrtvenik u crkvi Sv. Katarine*, ibid., 1913–14; *Prethistorijske žare iz Vel. Gorice kraj Zagreba*, Bulićev zbornik, 1924; *Idol od ilovače iz Dalja*, VJHAD, 1928; *Dva zlatna rimska novca iz Siska*, Šišićev zbornik, 1929; *Nov ulomak rimskog vojničkog diploma*, VJHAD, 1935; *Novi tračkomitrički votivni reljefi*, ibid., 1935; *Spomenici antike kiparske umjetnosti u Hrv. narodnom muzeju u Zagrebu*, HK, 1937; *Rimski oklop za konjsku glavu iz Dalja*, Zbornik radova Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1951.

LIT.: G. Manojlović, Dr. Viktor Hoffiller, Ljetopis JA, 1931, 43. — I. Bach, Prof. V. Hoffiller, Vijesti MK, 1954, 2. K. V. G.

HOHNJEC, Josip, slikar (Plavić kraj Klanjca, 1. XI. 1857 – Bjelovar, 9. II. 1939). Studirao je na Akademiji u Beču; gimnazijski nastavnik u Bjelovaru. Slikao pov. prizore, oltarne kompozicije, crtao za »Vienac« i »Hrvatsku vilu«. Ilustrirao je knjigu pjesama *Ružmarinke* A. Harambašića 1882. Restaurirao slike i oslikavao interijere (*Godišnja doba* u ljekarni Werklein u Bjelovaru, 1905). Radio je slike za crkve u Cigleni, Markovcu i Hercegovcu. Ikonostas crkve u Narti završio je 1891. Za bečki dvor naslikao je nekoliko akvarela s motivima Bjelovara, a za kapelana V. Homotarića slike *Ličanin* i *Strijelac*. Portretirao je velike župane bjelovarsko-križevačke županije 1891–97. Radio u duhu akademskoga realizma; u krajolicima i crkv. kompozicijama bliži je romantizmu.

BIBL.: *Ob ornamentici*, Hrvatska vila, 1882, 7.

LIT.: A. Cuvaj, Građa za povijest školstva, Zagreb 1912, 5. — Z. Lovrenčević, Profesor i slikar Josip Hohnjec, Bjelovarski list, 1976, 3. i 4. M. Med.

HÖNIGSBERG I DEUTSCH, Učiteljski dom u Zagrebu

HOHNJEC, Oto, fotograf (Zagreb, 16. VII. 1920 – 23. VI. 1962). Fotografijom se bavi od 1940. Poč. 50-ih godina bio je fotograf Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu. Snima ateljejski i folklorni portret, akt, žanr i pejzaž u maniri zagrebačke škole. Jedan je od prvih naših fotografa koji izlaže fotografije u boji (1957). Samostalno je izlagao u Zagrebu 1951.

HOLZINGER, Jeremija, srebrnar, St. Ulrich kraj Beča (XVII. st.). Izradio je za crkvu Sv. Katarine u Zagrebu 1672. tri para kanonskih ploča i sedam srebrnih reljefa; četiri od njih (*Sv. Alojzije*, *Sv. Stanislav Kostka*, *Sv. Ignacije* i *Sv. Franjo Ksaverski*) čuvaju se u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu.

HOLJAC, Janko, arhitekt (Zagreb, 17. XII. 1865 – 28. VII. 1939). Arhitekturu završava na Akademiji likovnih umjetnosti u Beču 1887 (F. Schmidt). God. 1888–95. zaposlen je kod Zemaljske vlade, 1910–17. načelnik grada Zagreba; od 1919. nastavnik je na graditeljskoj školi, potom 1922–37. na Tehničkoj visokoj školi (od 1926. Tehnički fakultet) u Zagrebu. God. 1897. osnovao je privatni arhitektonski biro u kojemu projektira i izvodi javne i stambene građevine naglašenih neobaroknih obilježja sa snažnim plastičnim dekoracijama: Crkvu u Nevincu kraj Bjelovara (1888), episkopsku crkvu u Plaškom (1902), djevojačku, dječjačku i vinogradarsku školu u Iloku (1908), tvornicu suhomesnatih roba u Sesvetama (danas »Sljeme«, 1908) te isusovačku crkvu i samostan u Palmotićevoj ulici (1901–13), Nadbiskupsku tiskaru na Kaptolu 27 (1906), domobransku vojarnu u Branimirovoj ul. (1908), stambeno-poslovnu zgradu u Jurišićevoj ul. 3 (1908) te banku u Jurišićevoj ul. 22 (1921–23) – sve u Zagrebu. — Istraživao je i prikupljao građu o karakterističnom pučkom načinu građenja, narodne i tehničke izraze koje je objavljivao u stručnome tisku. Bio je urednik časopisa »Vijesti hrvatskog društva inženjera i arhitekata«. Član JAZU od 1935.

BIBL.: *Hrvatski građevni oblici* (s M. Pilarom i J. Altanom), Zagreb 1904–09.

LIT.: F. Gabrić, Janko Holjac, Alma mater croatica, 1940, 9. — Arhitekti članovi JAZU, Rad HAZU, 437. J. M. M.

HÖNIGSBERG I DEUTSCH, projektantsko-gradveno poduzeće u Zagrebu. Osnovali su ga 1889. arhitekti *Lav Hönigsberg* (Zagreb, 1861–1911) i *Julije Deutsch* (Göppersdorf u Češkoj, 1859 – Zagreb, 1922). Obojica su diplomirali na Visokoj tehničkoj školi u Beču. Hönigsberg je sâm (1886–88) projektirao ugaonu dvokatnicu na Strossmayerovu trgu 3, jednokatnicu u Medulićevoj ul. 22, Učiteljski dom na Trgu maršala Tita 4 i kompleks u Ilici 51, 53 i 53a. U njihovim zajedničkim projektima nemoguće je lučiti autorstvo. U zagrebačkoj su arhitekturi 1890–1900. najistaknutiji i najplodniji predstavnici kasne faze povijesnih stilova (neorenesansa, neobarok, neorokoko). Palače na urbanistički naglašenim položajima obilježavaju kupolom, tada u Zagrebu novim arhitektonskim elementom (Starčevićev trg 6, Frankopanska ul. 2), a grade i romantički koncipirane ljetnikovce (Tuškanac 21 i 36). Vrijedni su im radovi palače na Strossmayerovu trgu 2, 8 i 10 (Hotel »Palace«), na Tomislavovu trgu 18 (Bukoveća kuća). Sagrađili su palaču bivše županije i Financijskoga ravnateljstva u Požegi. U njihovu je birou 1899. projektirana prva zagrebačka zgrada u stilu bečke secesije (Ilica 43, pregrađena). Sudjelovali su na Jubilarnoj gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu (1891), na Milenijskoj izložbi u Budimpešti (1896), na izložbi »Medović, Iveković i drugovi« u Zagrebu (1901), na IV. jugoslavenskoj umjetničkoj izložbi u Beogradu (1912) i na izložbi Hrvatskoga društva umjetnosti u Zagrebu (1913).

LIT.: L. Dobronić, Zagrebački arhitekti Hönigsberg i Deutsch, Zagreb 1965.

L. D.

HORTIKULTURA → VRTNA ARHITEKTURA

HORVACKA (Horvatska), selo u Z dijelu Hrvatskoga zagorja. Djelomice očuvan ranobarokni dvor građen je u obliku nepravilna četverokuta, s dvorišnim arkadama u dva niza; nad ulazom grb obitelji Pálffy-Erdődy iz 1611. Dvor su posjedovali i Ratkaji, A. Janković Bribirski, Thugut i Ottenfelsi.

HORVAT, Andela, povjesničarka umjetnosti i konzervatorica (Krašić, 18. III. 1911 – Zagreb, 26. IX. 1985). Diplomirala 1935. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je i doktorirala 1956. tezom o umjetnosti Međimurja. U službi zaštite spomenika u Zagrebu (1941–70) sudjelovala je u njezinoj organizaciji i sistematizaciji znanstvene građe. Redovni član JAZU od 1983. — Istraživala je spomenike kulture i urbanističke cjeline kontinentalne Hrvatske od VII. st. do secesije, a poglavito srednjovj. arhitekturu i burgove, gotičku skulpturu, paralelizam stilova u razdoblju između gotike i baroka, umjetnost baroka i historicizma. Obradila je sve